

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX

No. 11

11

MARTIE

1928

În acest număr: *Târgul „democratic” în Ardeal de Octavian Goga; Dumnezeu, poezie de George A. Petre; Socialiști și comuniști de Alexandru Flodș; Marea întrecere de Ion Agârbiceanu; Pe drumul „domniei” de P. Nemoianu; Scri-soare din Budapesta de M. B. Rucăreanu; Cronica politică: Războiul întrunirilor. Adevă-ratul dușman de Ion Balint; Gazeta Rimată: Babele de Ghesghe Opincă; Insemnări: Ca-zul Bujor; 18,400,000; Șefa Ardealului; Între calomnie și dovadă; Țiganul... cioclopedic; Adevărata propagandă; Agitații confesionale.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Târgul „democrației” în Ardeal

Hotărât lucru, guvernul ține cu orice preț să-și continue vânările dominicale după... popularitate.

Rețeta, trebuie să recunoaștem, nu e din cele mai complicate și e cât se poate de nouă. Plin de invenție, cum a fost totdeauna, partidul liberal nu vrea să aștepte recunoștința maselor ca o rezultată a guvernării sale, ci aleargă s'o solicite întrunirilor populare din diverse colțuri ale țării. E, de sigur, o fericită inovație această demagogie ambulată a stăpânirii, care, în deplin confort de locoțiune, seamănă azi grămezi de vorbe prin toate găurile. Biata mulțime, năpăstuită de vânătorii profesioniști ai tuturor făgăduimțelor, e silită astfel să înghită și o supralicităție guvernamentală. Toate mijloacele, firește, de care dispune aparatul administrativ, sunt puse la contribuție, ca această nobilă operă de rectificarea conștiințelor să fie dusă la bun sfârșit. Intre prefect și jandarm, pe toată scara, vasta eflorescență de slujbași se transformă azi în neinduplecați agenți de partid, meniți să convingă poporul. Vai, ce admirabilă pedagogie cetățenească, ce examen scrupulos al virtuților civice, subțirile ocrotitoare ale unui guvern inamorat de binele celor mulți....

După Iași, excursiunea s'a făcut deunăzi la Deva, unde trupa liberală cu mic cu mare a aranjat o veselă reprezentație.

Vorbind în limbajul consacrat al meseriei, trebuie să spunem dela început că adunarea a reușit de minune. O aglomerație neobișnuită de țărani dislocați din depărtări a primit ploaia retorică a excursioniștilor cu chiote de mulțumire, mai mult sau mai puțin stropită. Dela Făgăraș până la Lugoj, nenorociții săteni împinși de argumentele delicate ale primarilor au fost pachetați în camioane și descărcați

la târgul dela Deva, drept marfă de-o zi a luminoasei democrații românești. Văd din ziare tabloul plin de satisfacție, pe care-l zugrăvesc călătorii liberali întorși de sub cetatea Devei, cu sufletul senin ca după o mare biruință. Ei cred că la bursa politică au câștigat un punct prin acest joc al aparențelor, tocmai acum când de pe baricada opusă mușchetarii domnului Iuliu Maniu amenință cu o altă hărmălaie la fel, la Alba-Iulia. De aceia ne putem aștepta din acest prilej la o serie nesfârșită de comentarii *pentru* și *contra* în toate ziarele interesate, scontând fiecare câștigul lui și strigându-l cu gura plină la bălciul ieften al tribunei parlamentare.

Nu vom intra, — Doamne ferește! — în controversile celor doi iubitori ai norodului, a căror întrecere homerică nu va întârzia să-și deie roadele printr'o generală devalorizare politică în mintea mulțimei.

În treacăt însă, nu putem suprima câteva considerații obiective, pe cari bunul simț le smulge ori-cărui om echilibrat. Ni se pare tot mai mult, că duelul la care s'a angajat guvernul, de-a capta prin contra-demagogie trecătoarele simpatii populare, se va sfârși în cărând cu pierderi simțite pentru el și, — ce e mai rău, — cu o reală pagubă pentru prestigiul vieții noastre de stat. Cum nu-și dau seama sfetnicii domnului Vintilă Brătianu, că merg pe drum piezis, și că certificatele de-o clipă cu care vin la gazetă nu sunt în realitate decât prologul unei sentințe de moarte, la care se condamnă singuri? Cum adică? La iarmaroc de vorbe să poștească țara înțelepții logofeți? La o jumătate de an, după ce s'au instalat în culcușul puterii, când pe toate cărările, ca niște câini flămânzi de pripas, rătăcesc încă făgăduielile date dela opoziție și rămase nerealizate, ei vin cu un val proaspăt de iluzionism pe seama proștilor? Nu înțeleg oare, că guvernarea e un lanț de scadențe cu termen fix, și că acest joc de-a babă oarba cu masele răscolite în toate instinctele lor josnice, isprăvește nu numai printr'o grabnică demonetizare a partidului înecat în mlaștina proprie, dar și prin pălmuirea celui mai elementar principiu de autoritate? Și încă ceva: de când guvernul, care și până azi a fost totdeauna și în toate părțile un factor al muncii ponderatoare, s'a transformat peste noapte într'o asociație pentru exaltarea și exploatarea mulțimii prin vorbe? Nu e la mintea ori-cui, că prin astfel de manopere orice opoziție, care în mod fatal e într'o inferioritate de mijloace, e îndemnată să-și augmenteze agitația și să asvârle o mai mare cantitate de material inflamabil în sufletul tulburat al poporului?

* * *

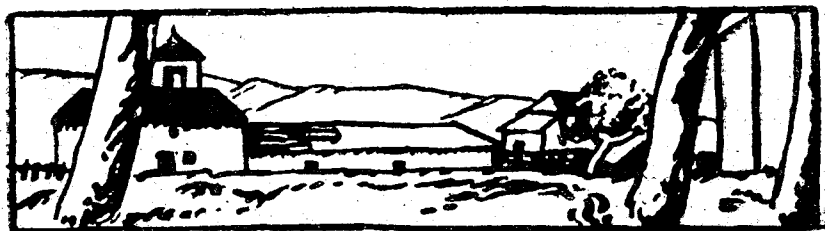
Întrebările noastre însă pierd cu totul caracterul teoretic, atunci când ne gândim la demonstrațiile de popularitate ale actualului guvern în Ardeal.

Aici suntem pe-un teren unde ridicolul situației e ultra-evident și sare ca o așchie în ochii deaproapelui, fiindcă ramificațiile partidului liberal pe acest teritoriu sunt mai subțiri ca pânza de paiangen. Va trebui odată să se examineze acest adevăr la lumina unui tablou sta-

fistic comparativ alcătuit fără nici o patimă, explicându-se atunci și eșuarea iremediabilă a doctrinei liberale în Ardeal. Pentru moment însă, trebuie reținută constatarea, că prin concepția sa de regionalism, actualul guvern, — cel puțin tot atât de intolerant ca și comitetul de-o sută, — nesocotind revedicările locale și lucrând numai cu elemente de import, a isbutit să mobilizeze protestarea integrală a Ardealului împotriva lui. Șase milioane de oameni se socot izolați de guvernarea în care nu-și găsesc reprezentanți, și care, oricât s'ar trudi, nu poate să-i înțeleagă. Așa fiind lucrurile, omul se întreabă nedumerit: de ce adunarea dela Deva sau din altă parte, de ce sguduirea rândurilor pașnice ale țărănimii, care poate fi dusă la orice adunare prin tot felul de subterfugii tehnice, dar nu poate fi pacificată sufletește decât printr'o radicală schimbare a sistemului de guvernământ? Nu cumva luminații îndrumători ai României oficiale de azi au căzut la naivitatea de-a crede, că din camioanele cu care se furnizează clienți la întruniri publice se poate construi un paravan care ascunde realitatea, și că pe urma acestor manifestații românismul poate fi gestionat cu descoperirea, că Ardealul a trecut cu arme și bagaje în tabăra glumeață a domnului Jean Têhaș Florescu?

Iată adevărul simplu, rostit și fără eufemisme și fără brutalitate. E o bubă dinaintea căreia nu se poate fugi. Nici acoperi nu se poate prin draperii de metafore. Singurul lucru normal ce-ar putea face guvernul liberal ar fi s'o înconjure cu prudență, și, neputând-o vindeca, cel puțin să n'o sgândăre, s'o lase în pace.

OCTAVIAN GOGA

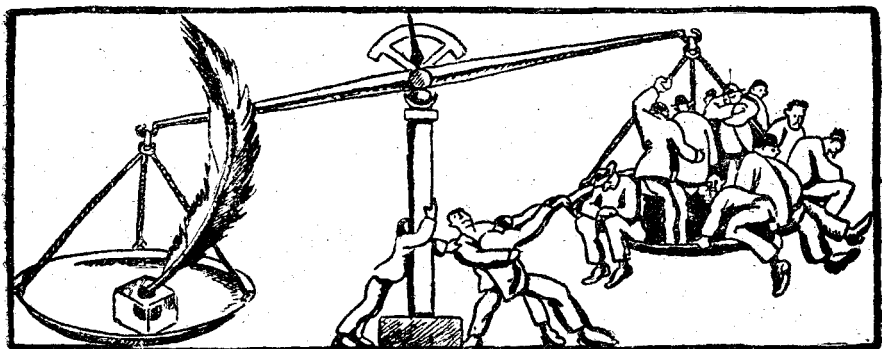
Dumnezeu

Oricât, pe mii de drumuri, vei da gândirii pinteni,
Zadarnic ți-e, de nu știi că este pretutindeni.
Când mintea ta firavă îl bănuie departe,
El, zăbovind pe-aproape, ființa și-o împarte.
E fluturaș de aur cu fâlfâit de puf,
Ce adumbrește floarea în ceasuri de zăduf;
Intr'un potir cu miere își născocoște trup,
De unde albina-l cară în fagurii din stup;
Se face spic pe lanuri, cu barbă de mătase,
Și cade'n mii de pale sub svâcnituri de coase;
Alunecă pe miriști în formă de șopârlă,
Și se arată, barză, într'un picior, la gărlă;
Pe câmpuri nesfârșite se spintecă sub plug,
Și blând se opintește cu vitele la jug;
Se sfarmă în grăunțe cu miezul roditor,
Și omul cu nădejde l-asvârle pe ogor;
Își face cuib de pae în iarba din câmpie,
Și scoate pui de dropii și pui de ciocârlie;
Își face gard de trestii și poposește'n iaz,
De unde-l beau cirede de vite la amiaz;
Se'nalță pom cu umbră la cruce de hotare,
Și'mbie călătorul să doarmă la răcoare;
Sub arșița de vară se iscă nor în slavă,
Și peste trupuri arse își caută zăbavă;
În purpură domnească se urcă'n deal spre seară,
Și cântărește'n brațe un măr frumos de ceară;

Iși scutură mantia de praf pe drumuri mici,
 Și-adună turme albe în pocnete de bici;
 Doinește cu flăcâii ce se întorc spre case,
 Și ticluște glume fecioarelor sfioase;
 Se urcă'n turla veche cam pela mânecaf,
 Și glăsuște'n dangăt de clopot peste sat;
 În albele Dumineci plutește nțelepciune,
 Și e moșneag cu plete plecat la rugăciune;
 În casele umile se dăruie colac,
 Și se topește'n gura copilului sărac;
 La horă se întinde pe struna de vioară,
 De se aprind văpaie cbrajii de fecioară;
 În zori colindă lunca cu pașii ușurei,
 Și florilor mirate le=anină albi cercei;
 Incet se furișează pe după deal, liptil,
 De unde scoate capul, zâmbind ca un copil;
 Apoi apare falnic, înfinde'n arc săgeți,
 Și=ocheste drept la țintă un pâlț de nori răsleți;
 Coboară iar în luncă și fură glas de cuc,
 Iar mai târziu e mierlă cu șuer de haiduc;
 Deodată=l vezi în goană cu iepurii pe coastă,
 Și=o pușcă cu alică îl nîmereste'n coastă;
 Se iscă'n altă parte sub chipul de copoi,
 Și sperie becafe ascunse prin zăvoi;
 Pe frunzele de viță presară praf de cridă,
 Și din butuci surâde cu dinți de aguridă;
 Il strâng din crânguri fete cu flori de ghiocci
 Și=l vând grămezi la fârg ări pe stambă și cercei;
 În coaja din pădure cu ghion=ataia sapă,
 Și'n treacăt lasă urme din care cerbi beau apă;
 Il mistue mistrefii cu hoabele de ghindă,
 Și stă înfipt mănunchiuri de busuic la grindă;
 Din lacuri potolite pescarii pe'nserate,
 Il trag cu sârg la maluri în mrejele'ncărcate;
 Pe mări, corăbierii impresurași de noapte
 Il năzăresc în steaua de foc din Miază=Noapte;
 Iar zăua pe oceane e sbor de pinguin,
 Mărgean în funduri negre și svâcnet de rechin;
 Când ruginește frunza, ia păsări în spinare,
 Și'n navă nevăzută le mută'n țări cu soare;
 Din vii îl cară oameni cu coșurile'n lin,
 Și sângele lui=dulce îl sorb din căni cu vin;
 Se=așează cu flăcâii la focul dela cramă,
 Și ei l=ascut frigare și=l pârjolesc pastramă;
 Ciobanii=l prind la stână, îl toarnă în sădila,
 Și în felii de brânză îl taie fără milă;
 Pe Urumuri noroioase, sub coviltir de plumb,
 Il trag în patru boii în care cu porumb;

In funii împletite îl pun bătrânii'n pod,
Și prin pătule, dinții de șobolani îl rod;
E aluat dospelnic în coca din copaie,
Și'n țestul de pe vatră e rumenă văpaie;
Pe masă la pomană e strachină umilă,
Și'n ciobul de opaiș se arde în feștilă;
Pe piscuri reci de munte își sapă chip de stâncă,
Și'n inimă de piatră e peșteră adâncă;
Prin mănăstiri se'nchide călugăr în chilie,
Și prin cătune, toamna, dă bani pe datorie;
În nori se sbate'n fulger, păianjen de lumină,
Și'n pulbere de lacrimi se cerne pe grădină;
Îl prinde'n viscol iarna și-l tremură suspin,
Și-l încălzesc țărani la focul din cămin;
În nopți de roboteală apare la priveghi,
Ca un moșneag cu barbă și spune basme vechi;
Îl judecă'nțelepții și-l răstignesc în cărți,
Iar doctori cu satâre îl crapă'n mii de părți;
Dar el se furișează din casa îndoelii,
Și se strecoară'n Lege, în Psalmi, și'n Evanghelii.
Căci zic: pe drumuri strâmbe tu dai gândirii pinteni,
Dar cel ce nu se vede se află pretufindenii;
Când mintea ta firavă îl bănuie departe,
El, zăbovind pe aproape, ființa și-o împarte...

GEORGE A. PETRE

Socialiști și comuniști

Tovărășia politică recentă dintre opoziția național-țăranistă și partidul socialist de la noi, reînviat cu acest prilej din letargia în care căzuse după greva generală neisbutită dela 1920, a trezit, cum era firesc, multe protestări și destule bucurii în coloanele presei noastre democratice. Protestări, din partea celor, cari privesc cu îngrijorare fortificarea inutilă a doctrinei comuniste în România prin participarea propagandiștilor ei la o luptă de dărâmare a guvernului. Bucurii, în mijlocul aceluia, cari, preocupați de a cuceri guvernul prin orice mijloace, își pun nădejdea lor în adaosul de forțe combative înfățișat prin aparenta adăziune a muncitorimei dela orașe. Acești competiționari ai puterii, văzând înaintea lor un singur vrăjmaș de moarte: partidul liberal, instalat cu sila la cârma țării, nu vor să admită, că se mai poate ridica și o altă primejdie la orizont.

Infășurat ca într'un drapel simbolic în înflorita sa cămașe musceleană, d. Ion Mihalache a ascultat impasibil fulminanta declarație de război, pe care oratorii, mai mult sau mai puțin autorizați, ai unui proletariat mai mult sau mai puțin român, au adresat-o, de pe aceeaș estradă, burgheziei exploatoare. Fostul învățător de la Topoloveni, care, ne place să credem, își câștigă existența mai mult din pogoanele sale de vie decât din exercitarea demagogiei profesionale, se socotește, totuș, după propria sa mărturisire publică, mai aproape de tovarășul Iacob Pistiner dela Cernăuți, decât de oricare dintre conducătorii de astăzi sau de ieri ai României-întregite. D. Ion Mihalache a uitat într'un dulap cu boarfe netrebnice uniforma de căpitan, cu care s'a bătut pe front pentru înfăptuirea unității naționale a neamului

său, și a îmbrățișat lozincă luptei de clasă, de-avalma cu avangarda revoluției sociale. A băgat în buzunar crucea cu smalt albastru a ordinului Mihai Viteazul, ca să-și agate în locul ei, pe jiletca de dimie, banala cocardă roșie a anarhiei sindicalizate... Cât despre frumoșii noștri fruntași ardeleni, ce să mai vorbim? Cum să tălmăcim înfrățirea dintre d. Ștefan Csicsó-Pop, fericitul proprietar dela Chelmac, ale cărui fânașuri au fost sustrate cu atâta îndemănare de la expropriere, și adepții lui Karl Marx? Cum să ne explicăm, menajul dintre d. Alexandru Vaida, răsfățatul atâtor consilii de administrație capitaliste, și discipolii lui Stalin?

Ce să fie la rîjloc? Un act de nebunie? O încercare de sinucidere? O senzațională convertire?

* * *

Să nu exagerăm. Nu e nimic din toate acestea. Partidul național-țărănist nu acordă o prea mare însemnătate pactului pe care l'a încheiat cu tabăra socialistă. A avut, ce e drept, la un moment dat, imaginea pericolului bolșevic. S'a gândit, o clipă, la uneltirile posibile ale Sovietelor. Să nu vă închipuiți, că acești excelenți patrioți, cari au stat în tranșee la Mărășești sau au adus regelui Ferdinand, dela Alba-Iulia, Ardealul pe tîpsie, nu știu cu câtă plăcere s'ar înregistra dincolo de Nistru destrămarea coeziunii noastre etnice. Dar nu se tem. În ziua când d. Vintilă Brătianu va ceda prezidenția Consiliului de miniștri energicului d. Iuliu Maniu, iar la departamentul finanțelor se va instala priceperea de trezorier consumat a d-lui Mihai Popovici, totul se va aranja. Prelungirea guvernării liberale, — iată unica perspectivă a dezastrului general. Bolșevicii, — la urma urmelor, nici nu sunt atât de răi pe cât se spune...

În sfârșit, pentru cei din cale afară de temători, cari, și după aceste asigurări, își mai exprimă anumite îndoieli, se găsește, în oficina gazetelor independente din strada Sărindar, un argument decisiv răsucit înaintea opiniei noastre publice desorientate cu o perfectă ironie: Opoziția național-țărănistă nu s'a aliat, cum se afirmă, cu agenții comuniști, cari urmăresc distrugerea României, ci cu inofensivul partid socialist, care se mulțumește, deocamdată, cu înlocuirea unui guvern reacționar printr'un alt guvern democrat. Băgați de seamă, să nu faceți o regretabilă confuzie! D. Iuliu Maniu nu se orientează spre Moscova, ci spre Amsterdam. Ceeace nu e tot una. Ba, dacă examinați mai de aproape câmpul de bătaie, veți băga de seamă, că cele două grupuri se dușmănesc de moarte. Socialiștii resping cu indignare metodele bolșevice. Bolșevicii tratează, la rîndul lor, pe socialiști, ca pe niște trădători ai cauzei. Precum călăii Inchiziției executau, altădată, pe eretici, în numele parabolilor lui Isus Cristos, tot astfel haimanalele cu revolver ale Cekei și-au suprimat coreligionarii, de curînd, în numele teoriilor lui Karl Marx... Așa să fie? Să nu ne amăgim. Această înverșunată războire a început, în Rusia, după prăbușirea totală a vieții capitaliste, și s'a deslănțuit, mai departe, în

diverse puncte ale Europei, numai ca o *urmare* a celor întâmplate între hotarele Republicii Sovietelor. Altfel, față de dușmanul lor comun, care e actuala alcătuire a societății, cele două tabere rivale arată aceeași îndârjire. O simplă problemă de tactică le deosebește. E cam puțin, veți zice, pentru a justifica atâta ură. A fost, oare, mai îndreptățită, din punct de vedere al învățături creștine, controversa, care a dus la masacrul hughenoșilor în noaptea sfântului Bartolomeu? În marea sectă a social-democrației au dăinuit, de altfel, neconștient, mărunte neînțelegeri, provocând interminabile discuții în congrese, dând loc la turburătoare sciziuni, unii dintre credincioși excomunicând pe ceilalți, din motive adeseori foarte greu de deosebit pentru un ochi profan. E destul dacă amintim, că celebra schismă dintre *menșevici* și *bolșevici*, care a intervenit în partidul social-democrat rus la 1904, n'a avut ca punct de plecare decât o imperceptibilă deosebire de redactare între două moțiuni. Lenin era, de pe atunci, conducătorul *bolșevicilor*, (adică a fracțiunii majoritare) cari nu-și câștigaseră încă teribilul renume de mai târziu. Troțki, în schimb, făcea parte din grupul *menșevic*, din care pricină adversarul său l'a tratat cu epitețele cele mai puțin măgulitoare. Această împrejurare nu l'a împiedicat însă pe Troțki să devină, în 1917, cel mai prețios colaborator al fostului său adversar, Lenin!...

Cine pune preț, deci, pe asemenea certuri de familie, și zice că se pune la adăpost de primejdia *comunistă* așezându-se sub ocrotirea *socialismului*, săvârșește o neiertată imprudență, încrezându-se prostește într-o rivalitate, menită să se rezolve, în definitiv, fără excepție, pe mormanul de ruine ale credințelor, pe care pretindem că le apărăm... Întru cât dorim să alegem moartea de care vrem să răposăm, distincțiunea poate că mai prezintă oarecare interes. Mai departe însă, nu. Și vom vedea imediat de ce.

* * *

Ne-am deprins să credem, că între comuniști și socialiști s'a surpat o adevărată prăpastie în ceea ce privește interpretarea crezului marxist. Socialiștii au rămas, cu toate desamăgirile istoriei, în tradiția evoluționismului, așteptând ca însăși dezvoltarea societății capitaliste să provoace catastrofa finală printr'un proces inevitabil al legilor economice, în vreme ce comuniștii, punând la contribuție experiența reușită din Rusia, și-au revizuit vechile lor convingeri, profesând credința, că revoluția socială poate fi deslănțuită oriunde și oricând, indiferent dacă împrejurările economice sunt sau nu prielnice pentru o asemenea răsturnare. Comuniștii au, apoi, în mâna lor, o armă: dictatura proletariatului, pe care socialiștii refuză s'o întrebuințeze, temându-se ca ea să nu se transforme într-o tiranie a unei noi oligarhii.

Să ne înțelegem. Între aceste două chipuri de a dori, în fond, triumful aceluiaș rățăciri, sunt numai nuanțe. Nu se surpă nicio prăpastie. E un simplu pârlcăz, foarte ușor de sărit. Iar faptul, că tribuna-

lele Sovietelor trimis la moarte, când îi prind, pe cei cari se încăpățânează să rămână de partea cealaltă a minusculei baricade, constituie o cruzime exagerată, pe care n'o explică decât psihologia specială a intransigenței sectare. Dar, pentru orice privire cu simțul proporțiilor, părleazul rămâne părleaz...

Luaji, drept pildă întâmplătoare, orientarea dogmatică a partidului socialist din Franța, în fruntea căruia se găsește d. Léon Blum, adversarul declarat al comunismului și al Internaționalei a III-a. Și nu uitați, că e vorba de acel partid socialist, care nu s'a dat în lături să sprijinească cu voturile sale două guverne republicane, prezidate, pe rând, de d. Ed. Herriot și d. P. Painlevé, meritând pe deplin, din partea fanaticilor bolșevici, apostrofa de complice al burgheziei! (Așa cum, prin analogie, partidul socialist din România, condus de d. Ilie Moscovici, ar susține, cu aceeași gențilețe și fără gând ascuns, o formație ministerială în cap cu d. Iuliu Maniu). Ei bine, iată ce spune programul partidului socialist din Franța, negru pe alb: — „*Partidul socialist declară, că scopul final al acțiunii sale e revoluția socială. Revoluția socială nu însemnează nici mai mult nici mai puțin decât înlocuirea regimului economic actual, întemeiat pe proprietatea privată capitalistă, care corăspunde unei perioade încheiate a istoriei, cu regimul colectivist al producției, al schimbului și al consumației. Mumai viitorul va arăta, în ce fel se va produce această transformare; prin transmisiunea puterii legale subț presiunea sufragiului universal sau printr'o mișcare de forță a proletariatului universal*”.

Această declarație nu are darul să producă nicio mirare. Toate partidele socialiste din lume își justifică idcalul prin această fintă ulfifă: revoluția socială! Intrebarea e numai: cum se va înfăptui așteptata revoluție? Printr'o trecere pașnică a „puterii legale” sau printr'o „acțiune de forță” a proletariatului? Partidul socialist din Franța se furișează după paravanul unei formule cu două ieșiri: „viitorul va arăta”... Socialiștii francezi, militând într'o țară cu o puternică industrie, având la îndemână o formidabilă armată de muncitori organizați, trăesc în iluzia, că vor culege într'o zi roadele victoriei deplin pe urmele votului universal. Ei sunt încredințați, în orice caz, că vor reuși să determine caracterul revoluției sociale mântuitoare, în afară de concepția și metodele bolșevice, rezervându-și dreptul de a pierde răbdarea în momentul când vor crede de cuviință.

Bolșevicii ruși nu puteau însă să nădăjduiască, atunci când ccausul le-a sunat, o asemenea izbândă a revoluției sociale. Într'o țară ca Rusia, unde proletariatul industrial nu reprezintă decât o neînsemnată minoritate, și nici aceea socialistă! nu putea fi vorba de o transmisiune pe căi legale a puterii în mâinile comuniștilor. De aceea, Lenin și Troțzki, ca să-și mântuie dictatura instituită în numele unui proletariat atât de nepregătit pentru exercitarea stăpânirii sale politice, au fost nevoiți să împrăștie Adunarea Constituantă a sufragiului universal cu patul convingător al puștii și cu vârful sugestiv al baionetei. Marinarii letoni din Kronstadt au făcut mai mult pentru triumful bolșevismului decât tot eșafodajul materialismului istoric al profetului Karl Marx!...

Revenind, acum, din nou, acasă, să despicăm problema în miezul ei: Pe ce cale se poate aştepta la noi realizarea scopului final al oricărui partid socialist? Prin transmisiunea puterii legale, sau printr'o mişcare de forţă a proletariatului, într'un moment de perturbare a ordinii în stat? Unde zăriţi, în România, ţară cu populaţie în cea mai mare parte agricolă, acea puternică muncitorime organizată, care să câştige într'o zi majoritatea în Parlament, sub presiunea votului universal?

Nu rămâne, deci, decât o metodă: a violenţei. Naţional-ţărăniştii noştri îşi închipuie, în amăgirea orgoliului lor de partid popular, că pot să manevreze anumite gesturi revoluţionare după bunul lor plac şi spre folosul lor exclusiv. Noi credem, că se înşală. Ei nu-şi dau seama de rolul, pe care se învoiesc să-l joace cu atâta uşurinţă. Revoluţia e o mamă foarte capricioasă pentru cei, cari se socotesc, la început, fiii ei legitimi. Comandantul suprem al apropiatului atac împotriva Bastiliei româneşti (fortul Jilava), cum îi place dlui Iuliu Maniu să fie intitulat, să-şi aducă aminte de proorocia sărmanului girondin Vergniaud, care a trimis pe Ludovic al 14-lea la ghilofină pentru a fi, la rândul său, ghilofinat: — „Revoluţia, ca şi Saturn, îşi deorează proprii săi copii!“ Astăzi, socotiţi pe Bujor o victimă a oligarhiei, şi cereţi liberarea lui din ocnă, fiindcă el n'ar mai fi comunist, ci s'a pocăit în apele socialismului. Măine îl veţi aclama la întrunire, ţinând discursuri alături de el. Dar Bujor nu se mulţumeşte cu atât. Bujor vrea să fie stăpân. Bujor vă va trimite la eşafod, ca pe nişte buni complici ce i-aţi fost.

Iar atunci, pe scurtul drum al ispăşirii, nu îmi închipui că veţi mai avea răgaz să stabiliţi deosebirea programatică justă între socialism şi comunism!...

ALEXANDRU HODOŞ

Marea întrecere

De câteva săptămâni asistăm la o mare întrecere între cele două partide de guvernământ. (Se știe că al treilea, ori al patrulea, nu există: decretul s'a publicat de mult, și în declarațiile oratorilor din Parlament, și în coloanele ziarelor independente sau de partid.) Viața politică internă s'a simplificat în mod considerabil decând a repausat Ion I. C. Brătianu: partidul liberal nu mai este *singurul* partid de guvernământ, iar celălalt nu mai are nevoie de ungerea liberală întru această calitate...

Cel puțin așa auzim mereu de-o jumătate de an. Lupta nu se mai dă pentru consacrarea unui partid nou întru câștigarea îndreptăririi de-a guvernă, ci e cu mult mai simplă. Ea se dă azi în jurul unui singur obiectiv: liberalii nu vor să părăsească puterea pentru a face loc național-țărăniștilor, iar aceștia, siguri de înscăunare după depărtarea liberalilor, vor să le grăbească plecarea cu orice preț. Și atunci, cum amândouă partidele în luptă sunt democratice, de o jumătate de an fac neincetat apel la factorii constituționali: la Regență și la poporul suveran.

Mai ales la acesta din urmă. La Regență nu prea știm noi, de departe, cum se fac intervențiile. Poate n'am ști, chiar de am fi aproape. Mai ales nu se cunoaște nimic din demersurile liberale. Ceilalți lucrează mai pe față, ba judecând după unele telegrame de protestare trimise Regenței de cutare organizație național-țărăniștilor, putem spune că se lucrează pe față de tot, și fără mânuși, cum se și cade dealtfel democrației.

Dar, vedem cu toții marea întrecere ce se dă între cele două tabere în apelul ce-l fac poporului suveran. O acțiune e urmată imediat de o contraacțiune, o adunare populară dintr'o tabără de o contraadunare în tabăra adversă.

Sfinții cei mari dela Ierusalim sunt deopotrivă de satisfăcuți în amândouă taberele: națiunea e cu ei. Dacă partidul popular a voită să mai facă odată dovadă de popularitate, a greșit.

L-a imitat numai decât partidul dela guvern, și impresia, acolo unde era căutată, la Regență, ca altădată la Regele, poate fi ani-

hilată: și liberalii dau dovezi de popularitate. Adună și ei lume, și încă multă, la adunările lor.

Iată de-o pildă la Deva, Dumineca trecută. Porți triumfale, banderii, trei rânduri de oratori la trei adunări deosebite. Se afirmă că d. Gh. Tătăărăscu s'a dovedit ca bun regisor cu acest prilej, deși n'a pe-trecut în județ decât vr'o două săptămâni...

Se înțelege, că circumstanțe atenuante ori agravante pentru reușită se pot aduce și dintr'o tabără și din alta. O fi și teroarea administrativă de-o parte, o fi și lipsa mijloacelor de comunicație de partea adversă. Dar adevărul e că adunările mari populare nu reușesc fără pregătire. De regisor e nevoie în amândouă taberele. Și iarăși, adunările sunt așa cum se văd.

Și-atunci, ce va face Regența în fața marei întreceri dintre cele două partide? Situația ei e, desigur, îngreunată: popularitate și de-o parte și de alta, poporul suveran și cu unii și cu alții. Ba se spune că la Deva d. I. G. Duca a și jurat poporul în credința pentru liberali.

Nu era mai bine dacă marea întrecere nu era pornită? Din rânduri de alegeri generale știa toată lumea, chiar și membri Regenței actuale, pe când nu aveau încă înalta slujbă, că există un partid popular care cere puterea în acest temei, și altul, sau altele mai puțin populare.

Acum ce va crede? Ce-i arată dovezile materiale, pentru că mi se pare, dela o vreme, regisorii adunărilor populare se îngrijesc și de fotografii. Nu va trece mult și le vom putea vedea la Cinema.

* * *

Lăsând orice glumă la o parte, nu mai încapе îndoială că marea întrecere pentru dovedirea popularității a ajuns la un punct mort, deși adunările continuă. La un punct mort, întrucât nu se arată efectul. Se înțelege, preferabil ar fi pentru tabere un efect imediat, dar bun ar fi și unul mai îndepărtat.

Cu toate acestea, de-o parte se pune tot mai stăruitor problema: Ce va fi dacă nici după aceste dovezi guvernul nu pleacă, Regența necrezând sosit sîmpul pentru a decide?

Iar, de partea cealaltă, se întreabă cu îngrijorare: ce ne facem cu toată dovada de popularitate pe care o dăm lumii și țării, dacă nu ne reușește împrumutul pentru stabilizare și cel pentru refacere? Și ziarele prin cari se strecoară sensibilitatea celor două partide politice încep să-l acuze pe d. V. Brătianu de... averescanism...

Unde dai și unde crapă! Adică aceasta să fie soluția marei întreceri, sfârșitul ei? Și să ajungem a o vedea preconizată tocmai de făuritorii opiniei publice, cari de-o jumătate de an au frâmbițat zilnic că partidul poporului nu mai există, cari l-au îngropat odată cu... I. I. C. Brătianu, factorul hotărâtor în deciderea succesiunilor la guvern, — după ce, la îndepărtarea dela putere au răs prosteste și au huiduit ca după făcătorii de rele? Când însuși partidul poporului ar vedea bucurios la cârmă, pentru o dovadă de ceea ce poate, și pe partidul

cel popular, să nu se aștepte altă soluție decât un nou guvern Averescu?

Cei cari s'au temut, pentru ei, nu pentru țară, să-l vadă la guvern în preajma morții Regelui, cei cari au scornit amenințarea dictaturii, să fie bucuroși a ridica iarăși spectrul acestei dictaturi? Și partidul cel popular care, se știe, singur reprezintă masele, să fie gata a suporta încă odată nedreptatea ce i se pregătește?

Par'c'aud pe cineva zicând: „Paște murgule iarbă verde! Zvonuri de ziare, ce le iei seama! Noi nu avem de gând să plecăm încă dela putere“. Sau, unul din tabăra inversă: „De data aceasta nu mai dăm puterea nimănui. Nu te grăbi cu presupunerile!“

Mărturisesc, că eu unul nu mă grăbesc. Aud și eu ce se vorbește'n lume. Dar un fapt îl constat, alături de atâția alții. Și anume: de-o parte nu se mai crede sincer în răsturnarea grabnică a guvernului în temeiul marelui întreceri în dovedirea popularității; de cealaltă parte nu mai e siguranța guvernării pentru un viitor apropiat.

* * *

Dacă nu-i profit nici de-o parte nici de alta, nu avem oare dreptul să spunem că se pierde timpul și se risipesc forțele, — și încă ceva — pe de-a geaba? Nu ar fi mai cuminte și mai util să credem că a sosit pentru partidele politice românești vremea unei alte întreceri? Cea dependentă de „tânărul vot obștesc“ vedem bine că nu ne fericește nici pe noi, nici țara. Batem, și nu ni se deschide; democrația la noi nu-și poate arăta încă forțele; ea se încăpățânează să fie, încă prin definiție, o luminare și o educare a maselor, și rade de cei ce o cred bună numai pentru vot, ori adunări populare. Azi poporul cercetează și adunările unui partid al... oligarhiei; mâine, după ce-și va face stagiul la guvern partidul național-țărănesc, la alegerile ce vor urma, nația va simpatiza de bună voie și cu... un partid oligarhic.

Pentru ce nu ar începe, deci, marea întrecere între partide în acest domeniu: a pregătirii democrației pentru ca ea să-și poată pune în cumpănă, sigură de sine, întreaga greutate?

Sau, pentru ce nu s'ar începe o altă mare întrecere? De pildă, în studierea fundamentală a nevoilor țării, cu toate provinciile, și pregătirea unor legi model? Pentru ce nu avem până azi o serie de studii sistematice, documentate, asupra tuturor regiunilor țării, cu tot ceace s'a făcut, dela unire până azi? Pentru ce marea întrecere se marginește la fast și vorbe mari?

Pare-se, că motivul e unul singur: e mai ușor a vorbi decât a munci...

...Partidul cel desființat, al poporului adică, a vorbit puțin și a finit puțin adunări, chiar și pe vremea când popularitatea șefului său era la apogeu. Dar la guvern fiind a legiferat; câteva legi de temelie, — ultima a armonizării salariilor, — se datoresc lui... Și, dacă azi sunt mulți cari se tem că succesiunea va fi iar al lui, poate că se gândesc chiar la superioritatea faptei asupra vorbeii...

I. AGĂRBICEANU

Pe drumul „domniei“

Fiertatul meu tată era un om foarte energic și foarte sever. El își exercita drepturile de paterfamilias în sens absolut, întocmai ca în Dreptul Roman. A lui fiind toată averea, el nu se sfătuia cu membrii familiei, ci numai poruncea. Nu avea prea multe drepturi nici mamă-mea, deoarece nu adusese ca zestre decât șaiszeci de argint (60 fiorini). Astfel, deoparte erau toate drepturile, de alta datăria indiscutabilă de a munci și asculta.

Dacă membrii maturi puteau prin muncă și ascultare să obțină mulțumirea capului familiei, copiii nu puteau râvni la aceasta, orice ar fi făcut. Copilul trebuie să știe de frică, — era lozinca lui moșu Costa, și în temelul acestui principiu ne luam zilnic porțiunea de bătaie, cu vină și fără vină. Când era tatăl nostru acasă, întreceam în smerenie pe maicile tuturor mănăstirilor, și ne aminteam că suntem copii abia când el lipsea. El era energic și față de lumea străină, căci — zicea — la sat oamenii sunt răi, și dacă te știi om bun te fură și te calcă în picioare. Până a nu îmbătrâni, oamenii se cam fereau de el, zicând că-i o fire chișavă cu care nu se prea poate glumi.

La masa lui moșu Costa nu se conversa. Toată lumea mânca în tăcere și numai el vorbea. Masa era un fel de ocazie de a împărți ordine și sfaturi. La spusele lui nimeni nu adăuga vreun comentariu sau părere. Doar mamă-mea aproba din timp în timp: așa-i Costa, așa-i moșule! N'am eșit din acest făgaș decât târziu, când am devenit studenți mari, iar cei de acasă au început să prindă curaj de vorbă de odată cu îmbătrânirea lui moșu Costa. În anii din urmă ai vieții lui se răsturnase toată ierarhia și disciplina de demult, și domn în casă devenise un strănepot de trei ani, care îl dăscălea și pe energicul moș Costa, în timp ce acesta îl priveau cu bunățate și blândețe.

Dar în familia noastră se cuibărise nu numai practica Dreptului Roman, ci și oarecari reminiscențe din cultul aceleiași vremi. La sărbători mari, moșu Costa făcea și pe șeful religios al căminului. În ase-

menea zile, prânzul era precedat de o mică solemnitate religioasă. Se aducea pe masă toată mâncarea, după care tatăl meu lua vâtraiul fumegând de jar și tămâie, și rotindu-l de câteva ori deasupra mesei pomenea numele tuturor strămoșilor și membrilor dispăruți ai familiei. Zicând apoi fiecăre „bogdaproști“ ne apucam de mâncare.

În decursul prânzului își spunea moșu Costa gândurile care îl frământau și cari nu erau puține. O începea de regulă cu critica ocupațiilor zilnice. Așezându-se la masă exclama: truda noastră nu este răsplătită; pământul e slab; trebuie să-l gunoești iarna, iar la sămănat să pui și „buclic pră boabe“ (gunoi pe boabe), să-l sapi de trei ori, și roadă bună tot nu dă... Dacă n'am avea prunii și vitele, nici n'am putea trăi... Mă ispitește gândul să vând tot ce am și să mă nut pe Lunca Bisericii-albe, căci acolo-i alt pământ... Dar cum să părăsesc numărul acesta de casă, pe care neam de neamul meu l-a stăpânit vreme de sute de ani?... Și așa, la masa noastră repeta zi cu zi povestea de veacuri a românilor de pretutindeni, că pământul e slab și puțin.

Uneori adresa reproșuri postume lui moș Avram că nu l-a lăsat să învețe carte. Omul care nu știe carte e orb, — suspina într'una tatăl meu. Neștiutorul de carte nu se bucură nici de stima paorilor de rând (țărănilor), — și ne povestea o întâmplare de a sa, când la moara din sat un cărturar, făcându-se că citește din gazeta lui Birăuț din Budapesta, l-a înfruntat grav de tot, spunând că omul care nu știe carte e un prost. Din acest motiv a vândut imediat toate oile, pentruca să nu împiedece pe copiii săi de a merge la școală. Apoi, comentând întâmplări din sat — mai ales căsătoriile premature — ne spunea: dacă mă ajută Dumnezeu, de copiii mei n'are să-și bată joc nimeni; nu-i voi da ginere în casă, pentruca soacra să-și zică „casa-i a mea, ușa a ta“...

Ani de zile s'a frământat tatăl meu până când s'a hotărât să mă dea la școală. Hotărârea i-a fost determinată și de notarul nostru, care printr'o întâmplare aflase de intențiile lui. Anume, tatăl meu se îmbolnăvisese așa de greu, încât își făcuse testamentul. Dar după un an de zile a învins boala și s'a dus la notar să-l strice. Notarul, fiind și cam intrudit cu noi, l-a încurajat să ma ducă la oraș. Mie însă tot nu mi s'a comunicat încă. Am aflat de cecease se pusese la cale prin intermediul mamei, pe vremea când mi se schimbau dinții. Nu primeam ața de fuior în gură decât după lungi rugăminți. Argumentul convingător al mamei a fost că mă vor da la școală, voi fi *domn*, și prin urmare, cum o să las să-mi crească dinții strâmb, pentruca în mentalitatea poporului dela țară, pe vremea aceea, *domn* însemna om frumos, care lucrează puțin, câștigă mult și trăește bine. În fața unei asemenea ademenitoare perspective cum era să fi rezistat?... Dinții mi i-au sces, dar perspectiva nu s'a realizat întocmai. Ba as putea zice că s'a întâmplat chiar invers: ajuns *domn* am lucrat foarte mult, am câștigat foarte puțin și am trăit cât se poate de anevoios. Numai cu dinții n'am avut necaz, dar aceasta nu datorită *domniei*, ci fuiorului întrebuițat la timp de mama mea.

Hotărârea odată luată, tatăl meu a căutat să se informeze cât mai amănunțit asupra sistemului de învățământ. Și cum era greu pentru un neștiutor de carte să facă deosebirea între diferitele școli, a reținut numai esențialul. Dela această dată a început să se lumineze cum poate ajunge cineva în cutare sau cutare slujbă. Cine vrea să fie dascăl, de pildă, trebuie să facă patru clase la Biserica=albă și alte patru la Sebeș (Caransebeș); cine râvnește să fie notar sau popă, acela i se cer opt clase; cine face douăsprezece clase, acela poate fi orice: fișcal (avocat), doctor, angilir (inginer) etc... După acestea, trecea la aprecierea muncii fiecăruia în parte, punând-o față în față cu greaua muncă de paore (țaran). Se oprea, în special, la slujba de notar, căci aceasta i se părea mai bună și mai bănoasă, și fiindcă nădăjduia să aibă în aceasă direcție și concursul notarului nostru, care, eșind la pensie ar fi fost foarte fericit să cedeze locul său unuia care poartă același nume.

După chibzuirii și frământări de ani de zile, iată că a sosit și ziua înstrăinării mele, la 1 Septembrie 1899. Întâi m'am dus la oraș numai să mă înscriu, după care iarăși am venit acasă, unde am mai stat o săptămână până ce a început școala.

Acest de al doilea drum l-am făcut noaptea, pentru că nu aveam decât boi și drumul până la Biserica=albă, în car, ținea cinci ciasuri, mai ales că n'am mers direct la oraș. Anume, tatăl meu a mai luat și vreo patru saci de grâu, căci numai la Biserica=albă erau mori sistematice cari măcinau făină albă. Întâi am mers deci la moară, așteptând acolo sacul de făină destinat mie, iar restul măcinișului urma să-l ia la întoarcerea spre casă. Deasupra sacilor am încărcat bagajele mele, cari nu erau prea multe: o saltea cu paie, o pernă umplută cu ghije (frunze) de cucuruz, un straiu de lână, două ciarșafuri și câteva rufe.

În car m'am suit numai eu, care aveam patul gata deasupra sacilor. Tatăl meu și mama mea mergeau alături de boi, vorbind în taină despre fericirea ce mi-o pregăteau, în vreme ce eu, întins de-a lungul carului, priveam în tăcere mulțimea stelelor sclipitoare de sus. Firește, nu întrezăream că pentru cea din urmă oară îmi desfățam ochii în luminile cerului plin, căci de atunci n'am prea avut răgazul să admir bolta lui întreagă. Pe măsura ce s'au scurs anii, privirea mea s'a legat tot mai mult de pământ și de neajunsurile lui fără număr. Cu vremea am ajuns să nu mai văd decât petece de cer, privite din geamuri de hotel sau camere cu luna, căci *domnia* zilelor noastre ascunde colțuri de viață nebănuită și poate... nemeritată.

P. NEMOIANU

Scrisoare din Budapesta

Ungaria în fața judecății — Oferta României în chestiunea
optanților. — Discursul conțelui Bethlen la Debrețin

În actuala ei sesiune, Societatea Națiunilor se va ocupa de înarmarea clandestină a Ungariei.

Decând Ungaria pretinde că a sfârșit chinga de fier a Micii Înțelegeri și simte la spatele ei protecțiunea unei mari puteri, cu care a încheiat un tratat mai prețios decât o simplă convenție de amicitie, pregătirile ei pentru un eventual desnodământ războinic se desprind programatic iar operațiile pentru înarmare le face fără jenă. Oamenii politici maghiari speră, că Italia, agitată de problema nerezolvită a expansiunii, și împreună de state ostile, va încuraja aspirațiile de revanșă ale Ungariei, mai ales, că prin procurarea materialului necesar, industria italiană ar ajunge la considerabile comenzi.

Atâta timp, cât comisia de control internațional militar funcționa în Ungaria, întru cât din acea comisie erau excluși reprezentanții Micii Înțelegeri, procurarea materialului de război, ascunderea lui, recrutările forțate, se făceau cu certitudinea, că autorii nu vor fi demascați. Atașajii militari ai Micii Înțelegeri împreună cu delegatul francez din comisiunea de control militar au dovedit în câteva rânduri, că înarmarea clandestină a Ungariei este o realitate, totuși descinderile la fața locului și anchetele au degenerat în inscenări de operetă. (Cazul dela Szombathely).

Cum, actualmente, acest control se face de Societatea Națiunilor, membrii acesteia își dau seama, că nu se poate admite ca un stat cu situația geografică a Ungariei să-și bată joc de dispozițiile consiliului de la Geneva. D-l Seydoux, fostul director al ministerului Afacerilor străine în Franța, într'un interviu acordat ziarului *Az Est* a atras atențiunea ungarilor asupra consecințelor gestului de nesupunere al conțelui Bethlen, săvârșit prin distrugerea mitralierelor introduse prin contra-bandă la Sf. Gothard. Ungaria, dacă se simte nevinovată, trebuia să

invite o comisiune a Societății Națiunilor pentru a face ancheta, dându-i-se prilej să-și probeze nevinovăția.

Ministrul de externe ungar Valkó, precum și contele Bethlen au rostit la rândul lor discursuri cu privire la procedeul președintelui consiliului Societății Națiunilor, respingând energic amestecul în afacerile interne ale Ungariei și încheiând, că o eventuală investigație va umili statul ungar și îi va știrbi suveranitatea. Ungurii, în calculele lor, s'au bazat pe încetineala, care caracterizează punerea în valoare a deciziunilor Societății Națiunilor, precum și pe divergențele, în anumite chestiuni, dintre reprezentanții marilor puteri. Din tonul îndârjit al diriguitorilor maghiari se desprinde nădejdea, că sancțiunile, cari urmează să fie aplicate de Societatea Națiunilor nu vor fi așa de aspre, precum le preconizează „cu ură implacabilă” dușmanii Ungariei, sprijiniți de Franța.

Publicul românesc, cu drept își va pune întrebarea, se înarmează de fapt Ungaria?

Vom trece în revistă câteva simptome caracteristice, inerente acestei probleme. Exercițiile militare ale leventilor se fac sistematic și extrem de riguros. Deputații socialiști în repețite rânduri au interpellat în Cameră, protestând contra nemiloasei aplicări a legii pentru educația fizică „Move”, asociația pentru apărarea națională, își complextează mereu membrii și le acordă avantajii materiale. În schimb, această organizație ține exerciții de tragere la țintă, iar membrii ei sunt instruiți și în alte ramuri ale războiului. „Move” aprovizionează cu arme pe leventi și pe cercetașii, cari în urma unui nou ordin aparțin unei formațiuni leventiste. „Move” e patronată de guvernorul Horthy, care periodic onorează cu prezența sa conferințele acestei uniuni. Emisarii lui „Move” țin strânse legături cu cercurile naționaliste germane și cu fasciștii din Italia.

Scopuri militare urmărește și legea pentru apărarea muncii naționale (munkavédelmi törvény), în baza căreia se mobilizează anumite categorii ale populației, dacă izbucnesc greve sau alte perturbații antinaționale. Societățile camaraderești ale studenților universitari alcătuiesc elementul intelectual al armatei viitoare de revanșă. »Turul«, »Csaba«, și altele sunt prezidate de foști și actuali ofițeri, cari la întrunirile confidențiale nu uită să tragă atenția membrilor să se prezinte la exercițiile din diversele căzărmi, în caz contrar li se pune în vedere aspre amenzi. În ziarele ungurești apar periodic știri, fără lungi comentarii despre arestarea unor studenți unguri cari au trecut granița pentru a petrece în Cehoslovacia. Ori aceștia toți sunt membri societăților clandestine militare cu instrucții și jurământ secret, deci pe drept bănuți ca elemente primejdioase...

* * *

În timpul recent nu a existat personajiu străin mai important în ochii presei ungare, decât d. N. Titulescu. I s'au urmărit pașii, i s'au comentat declarațiile, și s'au analizat intențiile cu o amploare invaria-

bilă. Presa ungară recunoaște în unison calitățile de diplomat iscusit ale dlui N. Titulescu, care depune o extraordinară energie pentru a ieși victorios în chestia optanților. Din acest motiv, tratează cu atotputernicii Europei, creează legături și realizează amiciții. »Cu o insistență demnă de altă cauză« încearcă să izoleze Ungaria de puținii ei prieteni. După repețitele întreveneri cu d. Stresemann, presa ungară a ajuns la convingerea că d. N. Titulescu a reușit să obțină sprijinul institutelor financiare germane pentru contractarea unui împrumut, și a influențat foarte mult pe d. Stresemann în chestia optanților.

Oferta României în chestia optanților, — după care urmează ca guvernul ungar să recunoască principiile de drept cuprinse în raportul juristilor experți, iar Ungaria să plătească optanților despăgubirile necesare scăzând suma respectivă din contul reparațiilor ce Ungaria este obligată să plătească României, — a fost comentată în termeni nespuse de violență: „*Oferta României este perfidă și imorală, din ea se desprinde întregul sistem putred ce domnește actualmente în România*“. Pușinii oameni cu rațiune din Ungaria au constatat însă, că prin oferta d-lui N. Titulescu situația delegațiilor maghiari s'a îngreunat, deoarece d. N. Titulescu vă putea exploata abil faptul că Ungaria refuză încercarea României de a ajunge la un aranjament pe calea tratativelor, și va argumenta că România și-a manifestat dispoziția de a se ajunge la un acord amical, iar *Ungaria a rămas intransigentă*.

* * *

Contele Bethlen a făcut o dare de seamă în fața alegătorilor săi din Debrețin în 4 Martie cor., fiind însoțit de 40 de deputați. Discursul ce l-a rostit cu acest prilej a fost așteptat ca o senzație în cercurile politice, și acest sentiment a fost justificat pe deplin, deoarece declarațiile președintelui Consiliului de miniștri sunt de o importanță deosebită, atât în ce privește orânduiele interioare și programul de muncă parlamentară, cât și chestiunile de politică externă.

Guvernul maghiar a manifestat până acum o atitudine prudentă cu privire la tratatele de pace, a accentuat în repețite rânduri că acceptă în mod vremelnic noile orânduiele, și în baza lor încearcă să creeze raporturi de bună vecinătate cu statele Micii Înțelegerii. Din partea cercurilor naționaliste i s'au adus acuzații guvernului, că a sacrificat ideea integrității, pe care o propagă numai niște visători, ca Nagy Emil și marele prieten al ungarilor lordul Rothemere. Ori în discursul rostit la Debrețin, contele Bethlen a declarat respicat, că punctul cardinal al politicii externe viitoare a Ungariei va fi: *pre-tinderea revizuirii tratatului dela Trianon*. A pornit dela constatarea, spusă cu emfază, că Ungaria a încheiat o convenție cu Italia, care formează o legătură indisolubilă între cele două națiuni, și care le indică un drum comun în multe chestiuni importante internaționale. Ungaria a încercat fără rezultat să se apropie de Jugoslavia, și aceasta se datorește tratatului de alianță dintre statele vecine Ungariei. Ungaria este dispusă să trateze pentru crearea unei păci în Europa.

centrală, însă numai independent: dela stat la stat, și dacă aceste tratative vor fi conduse cu bunăvoință și sinceritate. Piedeca unei păci în bazinul Dunărei este politica urmată de statele successorale, care tinde la distrugerea complectă a elementului unguresc din teritoriile deslăpșite. Conte Bethlen a acuzat cabinetele europene, cari la Societatea Națiunilor fac politică de duplicitate propovăduind ordinea și pacea definitivă, iar în secret se înarmează și lucrează pentru interesele lor proprii. Europa se leagănă în iluzii deșarte, dacă crede că după cele întâmplate, Ungaria va renunța la o treime a neamului ei și va intra în o federație dunăreană jertfindu-și interesele sale vitale!

Acosta este bagajul, cu care au plecat la drum delegații unguri spre Geneva și pelerinii maghiari în America, pentru a lua parte la desvelirea statutei lui Kossuth. Nu căutăm să stabilim, dacă a fost înțelept din partea conțelui Bethlen, ca tocmai în preajma sesiunii Societății Națiunilor să-și scoate spada și să amenințe cu rebeliune orânduilele din Europa centrală, și nu încercăm să prindem firul logic al speranțelor asupra revizuirii, când simultan a rostit și d. Mussolini un discurs energic, *declarându-se solemn pentru intangibilitatea actualelor tratate și a respins plângerile referitoare la preținsa prigonire a minorităților.*

Răspunsul cuvenit, probabil, va fi dat atât la Geneva, cât și în Parlamentele statelor vizate direct.

M. B. RUCĂREANU

Cronica politică

Războiul întrunirilor

Campania de întruniri a partidului național-țărănist ar putea să poarte titlul unei comedii de Shakespeare: „Mult zgomot pentru nimic“.

Lupta pentru răsturnarea guvernului liberal se anunțase tumultuoasă și necruțătoare. Dacă vă aduceți aminte, din mai multe părți ale țării fruntașii sunaseră mobilizarea. Batalioanele de fanatici erau gata pentru asalt. Viteazul șef, d. Iuliu Maniu iscălise un ordin de zi, declarându-se gata să răscumpere triumful final cu jertfa persoanei sale fizice, dacă va fi nevoie. Nu mai știm cine, — ni se pare că d. D. R. Ioanișescu, tribunul poporului, — a lansat într'un moment de mare inspirație cuvântul magic: revoluție, și oratorii opoziției intransigente se pregăteau să treacă dela masa cu pahar de apă a discursurilor pe baricada înroșită cu sânge a rezistenței cetățenești. (Formula, asupra căreia s'a discutat foarte mult în presă, a fost a dlui I. Mihalache).

Că să fim drept și nepărtinitori, trebuie să recunoaștem, că guvernul liberal s'a cam speriat la început. Foarte îndreptățită sperietură! Căci d. Vintilă Brătianu, cunoscând prea bine împrejurările în cari a moștenit președinția Consiliului de miniștri, s'a mărturisit dela început în stare de provizorat, iar d. I. G. Duca, loialul său aghiotant, nu-și face nicio iluzie în privința cantității de curaj de care dispune. Câteva săptămâni a domnit o nestăpânită îngrijorare în tabăra liberală. Apoi, încetul cu încetul, frica s'a potolit. Din Duminică în Duminică, după fiecare adunare național-țărănistă, surâsul revenea pe fețele descompuse. Revoluția nu se arăta de nicăeri. Batalioanele de asalt se mulțumeau să aplaude elocvența d-lui Ștefan Csicso-Pop, care striga din adâncul bojecilor: „Era mai bine subț unghiuri“. Toată violența se consuma la masa cu paharul de apă. Pe baricade nu se arăta nimeni.

Suntem acum, nu-i așa? la a cincea sau a șasea reprezentanție. După Făgăraș, la Iași; dela Craiova la Cernăuți; zilele trecute la

Ploești, iar ultima exhibiție s'a produs la Călași, unde gazda a fost un anume d. Ion Măgură, înfocat republican. Prefutindenii s'a executat acelaș program. În fiecare colț al țării s'au rostit aceleaș vorbe umflăte, s'a revărsat aceeaș demagogie, s'a etalat aceeaș rețetă simplistă și nesinceră pentru fericirea complectă a tuturor cetățenilor, s'au debitat acelaș fraze goale și răsunătoare, pe care bieții ascultători le-au mai auzit în atâtea rânduri, de câteori cunoșcuiii profesioniști ai urnelor porneau cu colindul electoral la o nouă alegere de deputat. Pe cine mai putea să încălzească această mâncare sleiță? Ce însuflețire v'afi fi așteptat să trezească făgăduința vagă și răsuflată a faimoasei dreptăți sociale? Cum să pornească sărmanii cetățeni cu pieptul în fața baionetelor, numai pentru a pune la dispoziția tânărului d. Mihai Popovici mult dorita jucărioară de preț: portofoliul Finanțelor?

O singură notă nouă a intervenit în concertul corului barbar: alianța cu socialiștii. Alături de silueta nemeșască a dlui Alex. Vaida, care cu atâta seninătate poartă porecla de Voevod, și-a făcut apariția figura insinuantă a dlui dr. Iacob Piștiner, modest discipol bucovinean al proorocului Karl Marx, chemat să-și pună și el umărul la dărâmarca cârmuirii actuale. În felul acesta, ni-a fost dat să auzim și alte melodii, decât acelea pe cari le execută de obicei virtușii țărăniști și privighetorile naționale. Tovarășii socialiști, invitați la tribună fără bănuieli și fără condiții, au înțeles că trebuie să vorbească așa cum le e vorba și să se poarte cum le e portul. Ei au desfășurat, prin urmare, steagul luptei de clasă, au aruncat grele cuvinte de oșândă la adresa burghezicii românești, și au vestit triumful apropiat al proletariatului, deșertând în câteva sferturi de oră tot conținutul broșurilor de propagandă cu scoarte roșii, răspândite de ani de zile prin toate focarele de contagiune bolșevică.

Bineînțeles, această tovarășie cu agitatorii social-democrațici și-a avut avantajele ei. Săliile de întrunire au fost din belșug populate cu muncitori sindicalizați, minoritari nemulțumiți și practicanți comușiști. Din această promiscuitate nu putea să iasă decât o știrbire gravă a principiului național, care ar trebui să călăuzească, dincolo de animozitățile dintre partide, cursul vieței noastre publice; e adevărat. Se pare însă, că aceste preocupări nu mai au răsunit în cugetul conducătorilor național-țărăniști. O singură țintă îi pasionază: căderea guvernului liberal. Un singur miraj îi amăgește: venirea la putere. Poate fi dărâmat guvernul liberal cu ajutorul socialiștilor? Trăiască socialiștii! Vrea și tovarășul Iacob Piștiner venirea la putere a dlui Iuliu Maniu? Trăiască tovarășul Iacob Piștiner!..

Adevăratul dușman

Intrunirile publice s'au arătat, însă, o armă insuficientă pentru doborârea guvernului. Dovadă, că partidul liberal s'a grăbit să răspundă cu aceeași monedă. Ține și el adunări! E o întrecere palpitantă de discursuri, — acolo dl general Moșoiu e la largul lui, — și s'a încins un homeric concurs fotografic, fiecare adversar voind să

dovedească, pe temelul celor mai elocvente probe, că el a fost în stare să adune sub cerul liber cel mai mare număr de ascultători...

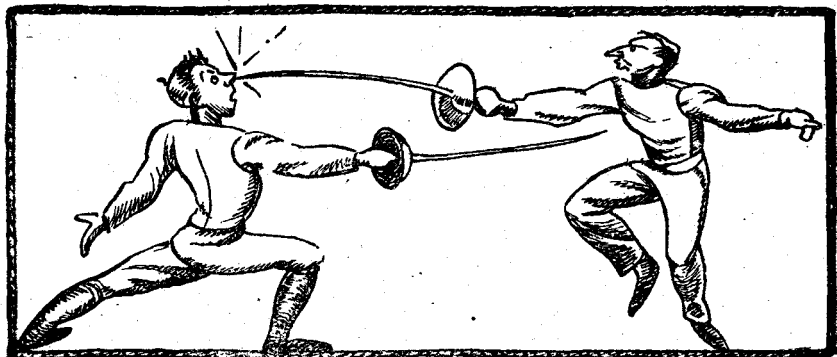
Spre surprinderea tuturor, s'a desceperit astfel, că și la producțiile guvernamentale se prezintă destui spectatori. Misterul nu e greu de desvăluit. Agenții puterii executive au avut ordin să strângă poporul din comune pe două rânduri și să se înfățișeze cu o respectabilă provizie de urale spontane la locul indicat. Gazetele opoziției național-tărăniste s'au însărcinat să ne convingă de dedesubturile acestor manevre, iar noi ne-am lăsat ușor convinși. Dar, întrebarea noastră e aceasta: întrucât prețuiesc mai mult niște ascultători ademeniți de demagogie, decât aceia aduși, pe mâncare și pe băutură, de ștafetele administrației?

Truda e deopotrivă de zadarnică, de ambele părți. Puterea, nici nu se cucerește, și nici nu se păstrează, cu înghesuiala întrunirilor publice. Nici partidul național-tărănist nu-și va legitima drepturile sale la conducerea țării, și nici partidul liberal nu se va sustrage dela destinul apropiatei sale prăbușiri, cu discursuri sforăitoare, cu auditori închiriați și cu aclamații, mai mult sau mai puțin convinse. Biruința, sau dezastrul, pe tărâmul întrecerilor publice, se cade să aibă altă obârșie. O organizație politică trăiește sau piere, în chip normal, după cum se pricepe să-și legitimeze existența în raport cu interesele vitale ale neamului. Ea poartă în sine însăși secretul soartei ei viitoare. Se ridică prin binele pe care e în stare să-l realizeze la un moment dat, și cade prin propriile sale păcate.

Judecând astfel, noi suntem de părere, că cel mai primejdios dușman al partidului liberal trebuie căutat în el însuși. Guvernul actual, revenit la putere prin jocul de suprafață al unor combinații efemere, se simte singur prea slab pentru sarcina ce și-a luat. Mâna sa șovăe pe cârmă. Încrederea în misiunea sa e profund zguduită. De după fiecare val al evenimentelor se aude același îndemn: — „Re-trage-te, cât e încă vreme“!

Va asculta guvernul liberal de această poruncă respicată a evenimentelor? Nu mai încapе indoială. Zilele sale sunt numărate. Va veni, în locul său, partidul național-tărănist? Nu credem, fiindcă România-întregită trebuie ferită astăzi de orice aventură. De aventura cu socialiștii, în primul rând!

ION BALINT

GAZETA RIMATĂ

Babele

*Nu fac aluzii la ciocan;
Nu sunt amic cu Găetan;
N'am cunoscut nicio vădană
Bogată și morfinomană.
Nu mă 'mprumut, nu beau hașiș;
Nu dau, nici nu primesc bacșiș;
Pentru femeia care trece
Nu-s animal cu sânge rece...
Să mă ierțați, de vă par prost,
Aceste strofe au alt rost,
In versurile mele slabe
Nu vreau să cânt astfel de babe!*

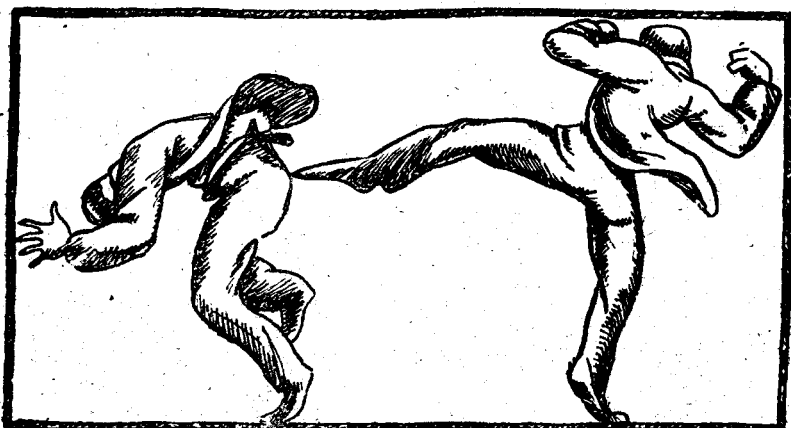
*Sunt nouă hârce cu cojoc,
Au stat de veghe lângă foc,
Și-acum, ciudoase, se 'ndreptară
In spre apus... E primăvară!
Aici sunt primii ghiociei
Șhoși, ca niște clopoței...*

Și 'n mâna mea o mână mică
Se sbate ca o rândunică...
Iar colo 'n prag, un cățeluș,
Impertinent și jucăuș,
S'a ridicat în două labe:
Și-au șters-o cele nouă babe!

Dar, pe când iar e cald în crâng,
Subt ziduri mucedo se strâng
Mujeri cu inima de iască,
Și țara 'ncep să și-o bârfească.
Se pun la sfat și clevetesc,
Sfârșitul lumii-l prevestesc,
Și, plânge cobeza fărânistă
În stacojia ei batistă!
Se strânge lumea, ca la urs,
Să mai audă, din discurs,
Măcar vreo câteva silabe...
Mă mir... Ce urâcioase babe!

Ci eu, zâmbind îmi văd de drum,
Visând o undă de parfum,
O geană albă de lumină,
Un zumzet tainic de albină...
Pășind, pe umedul ogor
Cu primăvara mă cobor,
Purtând în suflet, ca o floare,
Doi ochi albaștrii de cicoare...
La plug plăvanii mi-i înjug,
Și 'nfig în brazdă bunul plug,
Și-asvârлу darnicele boabe...
Ce bine c'am scăpat de babe!

GHEORGHE OPINCA
— mic agricultor și poet
de ocazie —

I N S E M N Ă R I

Cazul Bujor. — Desbaterea prin presă a cazului Bujor amenință să ia proporțiile unei definitive răfuiele între două tabere, cari au ales acest pretext pentru a revizui în văzul tuturor o veche neînțelegere. Alminteri, eroul oanei dela Doftana, figura centrală a interminabilelor dispute, nu merită onorurile unei atât de abundente revărsări de cerneală. Nu e nevoie de prea multă demonstrație, și de prea elocvente probe autentice, pentru a ne convinge, că proiectatul gazetelor din strada Sărindar, fostul membru în guvernul provizoriu al Republicii Sovietice a Basarabiei, care ne-a declarat cândva război de pe malul Nistrului, și de mila căruia lacrimăază tot partidul național-țărănist, e un delictivent pedepsit după toată rânduiala legii. E destul să citim apelul, pe care numitul Bujor l'a adresat soldaților români din Basarabia în vara anului 1919, pentru a ne lămurii pe deplin asupra inocentului visător: „Cel ce vă adresează scrisul acesta este român ca și

voi. El a cutreerat Rusia în lungul și latul ei, cunoaște oamenii ei, puterile ei, prefacerile ei. El vă spune, că bolșevicii sunt prietenii voștri, cum sunt prietenii tuturor celor asupriți. Ei au întemeiat în țara lor domnia muncii. Intindeți o mână frățească și încrezătoare acestor buni tovarăși. Intoarceți-vă împotriva adevăraților voștri dușmani, acei cari vă exploatează, vă fură, vă împilează, acei cari v'au luat pământul, acei cari au ucis în război aproape un milion de români nevinovați. Aceștia sunt: ciocoi, capitaliștii, miniștrii și regele. Pe ei trebuie să-i învingeți și să-i măturați dela putere cu arma în mână, pe calea revoluției mântuitoare...”

Astfel vorbea victima justiției noastre vindicative, martirul ideilor de libertate, blândul utopist, a cărui grabnică eliberare o cer, deopotrivă, Blumenbergii dela Adevărul și nepoșii dlui Iuliu Maniu dela Blaj. Râvnea, nici mai mult, nici mai puțin, la gloria de organizator al „revoluției mântuitoare” din Basarabia

care „cu arma în mână” să „măture dela putere” pe regele României, ale cărui oști lichidau tocmai în acel moment aventura evreo-comunistă a lui Bela Kuhn la Budapesta. Mai adăugați la aceasta calitatea evidentă de dezertor în timp de război, cu care acuzatul Bujor s'a înfățișat înaintea Curții Marțiale acum opt ani, și, făcând apel la conștiința voastră de buni români, întrebați-vă dacă s'a săvârșit într'adevăr eroare judiciară sau vreo crudă nedreptate cu un om nevinovat.

Dar, să recunoașteți, oricum, că o asemenea controversă nu se putea desfășura prin publicitate decât într'o infamă țară de burghezi, cum e România; fiindcă, dacă întâmplarea s'ar fi înregistrat în orice parte a Republicii roșii, unde domnește dictatura generoasă a proletariatului, afacerea s'ar fi rezolvat mai simplu, prin împușcarea, fără prea multă formalitate, a imprudentului, care s'ar fi gândit, nu să ridice armele împotriva guvernului de la Moscova, dar măcar să formuleze în public cea mai sfioasă critică la adresa Sovietelor sacrosancte. Luați în mână o statistică a execuțiilor săvârșite de gărzile roșii, de tribunalele revoluționare, de vestita Ceka a răposatului Djerdjinski, și puneți alături nenorocirea izolată a sârmanului Bujor, care ne asigura, cu atâta patimă, de prietenia binevoitoare a asasinilor de dincolo de Nistru...

Și acum, să ne interesăm: cine ridică un cuvânt de înduioșare pentru soarta celor paisprezece marinari români, areștați pe vaporul *Durostör* când cetele conduse de Bujor au capturat acest vas, și împușcați, câteva zile după aceea, în portul Sebastopol? Pe aceștia cine i-a judecat? Ce lege i-a osândit? Cine i-a grațiat? Viața a paisprezece soldați, uciși pentru că n'au vrut să-și trădeze țara, nu prețuiește măcar atât cât libertatea unui dezertor, care s'a întors cu arma împotriva patriei sale?

18.400.000. — Aceasta e suma, care se va plăti din banii țării, drept despăgubire pentru geamurile negustorilor evrei dela Cluj și Oradea, sparte cu prilejul ultimului congres studențesc. Socoalea, orice s'ar zice, e cam sărătă. Pentru multe dintre victimele violentei demonstrații, devastarea s'a prefăcut într'o afacere destul de bună. Stăpânul prăvăliei și-a înlocuit demult vitrina prefăcută în țândări, și-a aranjat din nou galantarele, la scumpii pușin prețul mărfii ca să-și scoată cheltuiala, așa încât despăgubirea sosește acum, ca un agreabil supliment, la care respectivul nici nu se mai gândea.

Să ne întrebăm acum, când se încheie epilogul, cui au folosit disordinele provocate de înfierbântatul nostru fineret universitar, și, mai ales, cum s'au distribuit sancțiunile? Să vedem: Manifestanții, purtați pe dinaintea Consiliilor de război, au fost osândiți la închisoare. Negustorii evrei, după emoțiile prin care au trecut, se prezintă cu chitanța să-și ridice ce li se cuvine. Iar statul, după obiceiul pământului, plătește.

Fiecare a avut de suferit ceva în această regretabilă învălmășeală. Numai marele vinovat, numai guvernul, care n'a știut să preîntâmpine furtuna (nu mergem până acolo, încât să spunem că a provocat-o), guvernul care nu s'a priceput, nici să calmeze spiritul studenției, nici să apere firmele prăvăliilor, numai guvernul nu suferă și nu plătește. Optprezece milioane de lei din tezaurul public, câteva zeci de studenți băgați pe mai multe luni la pușcărie, o furibundă campanie de ponegrire a României în străinătate... Iată bilanțul.

Și să mai spună cineva, că guvernera liberală n'a dat un evident faliment în această penibilă afacere de tulburare a ordinii publice!...

Sefia Ardealului. — Reportajul politic al gazetelor democratice, epuizând,

se vede, toate celelalte subiecte ale sezonului, se ocupă cu rivalitatea surdă dintre d. d. Al. Lapedatu și general Moșoiu. Mărul discordiei strălucește, gustos și părguit, în ochii tuturor. E „șefia” partidului liberal în Ardeal! Jovial și comunicativ, d. general Moșoiu a mobilizat împotriva adversarului său toată popularitatea de care dispune. Meticulos și rece, d. Al. Lapedatu și-a asigurat ocrotirea d. Vintilă Brătianu, care, deocamdată, prețuiește mai mult. Rezultatul acestei situații se vede: d. Al. Lapedatu continuă să conducă departamentul Cultelor, cu toate poticnelile pe cari le încearcă, iar d. general Moșoiu rămâne mai departe un amărât ministerial, cu toate simpatiile de care se bucură. Cei doi concurenți se luptă, prin urmare, pe dedesupt. D. Al. Lapedatu, mai perfid, prigonește, fără să aibă aerul, pe oamenii dlui general Moșoiu, iar d. general Moșoiu, mai naiv, pune la cale mici revolte fățișe în citadelele județene ale dlui Al. Lapedatu. Ultima răzmeriță s'a declarat, pare-se, la Brașov, unde cei patru pariziani din Zărnești ai dlui general Moșoiu nu vor să se mai supună celor trei amici ai dlui Al. Lapedatu din Brașov, cari formează, până una-alta, întreg partidul liberal din cetatea de sub Tâmpa.

Nu e ușor să găsim o caracterizare pentru această cruntă ceartă în familie. E războiul broaștelor cu șoarecii, de care vorbește Homer? E o furtună, cum nu s'a mai pomenit, în cuprinsul unui pahar cu apă? E lupta pentru pielea ursului din pădure? Să răspundă cine poate. Noi nu dăm de rostul amuzantei părueli politice. Pentruce s'au încăerat, onorabili beligeranți? Pentruce și-a îmbrăcat d. general Moșoiu platoșa de fier pe piept, și-a pus casca în cap și a luat sulia în mână? Pentruce își apără cu atâta îndârjire, d. Al. Lapedatu, morile sale de vânt? Pentruce

atâta zarvă? Pentruce atâta cheltuială de ambiții?

Pentruce? Pentru „șefia” partidului liberal din Ardeal! Parcă noi n'am și ce însemnează partidul liberal din Ardeal! Parcă noi n'am văzut cum se împart „șefiile” în partidul liberal din Ardeal! Judecați și dumneavoastră: „Șef”, la Arad, în partidul liberal, e d. general Arthur Văitoianu. Ce are aface d. general Arthur Văitoianu cu Aradul și Aradul cu d. general Arthur Văitoianu? Dincoace, la Alba-Iulia, în cetatea lui Mihai Viteazul, e „șef” d. N. D. Chirculescu. Ce are aface d. N. D. Chirculescu cu Alba-Iulia? Mai departe, la Satu-Mare, a fost trimis ca „șef” d. N. N. Săveanu. Ce are aface d. N. N. Săveanu... Și însemnați amănuntul, că toate aceste distinse persoane, cari s'au pomenit din bun senin conducători politici ai unor ținuturi, pe cari nu le văzuse până atunci, toți cei trei fruntași pomeniți mai sus, sunt de la Focșani. Fericită urbe! Vedeașcum, cât prețuiește o asemenea „șefie”, dacă un singur orașel din vechiul Regat e capabil să ofere trei „șefi” pentru trei coșcogeamite județe ardelenel... Lista, dacă voiți, se poate lungi mai departe. D. Gheorghe Tătărescu dela Tg. Jiu, de pildă, a nimerit, iar „șef”, la Hunedoara. Putea, tot atât de bine, să ajungă la Maramureș. Ba, ni se spune, că are de gând să se schimbe cu d. Tancred Constantinescu, pe care Târgul-Murăș nu-l aranjează desul de bine; e cam peste mână. Ce formalități sunt de îndeplinit, la urma urmelor, pentru a dobândi o asemenea „șefie”? Un ordin scurt de la clubul central din București, un bilet oprit în ultimul moment la agenția vagoanelor de dormit, o hartă a județului respectiv, ca să nu răzacească automobilul prefecturei, și, ca apoteoză, un banchet de o sută de tacâmuri cu discursuri pregătite de-acasă. Tacâmuri să fie, că oratori se găsesc!

Iar d. general Moșoiu se ia la harță cu d. Al. Lapedatu, revendicând fiecare în parte onoarea de a organiza această mascaradă... Treaba dumnealor! Sunt oameni foarte modești, cari se mulțumesc cu puțin. Noi le expediem toată admirația, dar și toată compătimirea noastră. Oricum, cu mai mult succes se răsboiau altădată, d. general Moșoiu pe frontul dela Tisa și d. Al. Lapedatu în arhivele Monumentelor Istorice...

Intre calomnie și dovadă. — Am citit raportul comisiei speciale a Camerei, care a fost însărcinată cu cercetarea acuzațiilor aduse fostului ministru al Sănătății publice, d. dr. I. Lupaș, în legătură cu mult discutata comandă de materiale sanitare în Germania. Mărturisim fără nici un înconjur, după scurta lectură, complecta noastră surprindere. Rareori am avut înaintea noastră o proză mai sarbădă și mai inofensivă. Nu încercăm nici o satisfacție, ci o profundă decepție. Bănuim, chiar, o tentativă de perfidie. Nu ni se spune, în laconicul document, nici care sunt părțile presupuse vulnerabile ale contractului, nici care ar fi pagubele aduse statului, nici de unde poate să reiasă vina ministrului calomniat. Ni se dă, în schimb, într'un stil neutru de proces-verbal anodin, un scurt istoric al formalităților îndeplinite cu acest prilej; nimic mai mult. Dar nici măcar în această privință nu se afirmă, că s'ar fi petrecut ceva neregulat!

Cum? Atâta tot? Acesta e materialul, pe care îl va cerceta ancheta parlamentară? Unde sunt făgăduitele dovezii, pentru a justifica violenta campanie de presă, purtată luni de-arândul împotriva dlui dr. I. Lupaș? Unde s'a descoperit vre-un indiciu despre culpa fostului ministru? Unde o actul de acuzație? Unde sunt, cel puțin, motivele, cât de palide, ale suspiciunii? Cine susține rechizitoriul? Cum, adică, din

toate infamiile răspândite pe canalul de scurgere al gazetelor plăite, nimeni nu și-a însușit răspunderea vre-uneia?

Știm ce ni se va riposta. Să așteptăm constituirea anchetei parlamentare. Așteptăm. Să i se permită însă, și dlui dr. I. Lupaș, să dea oarecare semne de nerăbdare în fața acestei încetinelii de melc a cercetărilor. Fiindcă, vedeți bine tactica drăcească a calomniatorilor, cari, după ce au împroșcat cu noroi în cinstea unui fruntaș politic al țării, răspândesc acum cu viclenie, zvonul, că guvernul dlui Vinilă Brătianu ar urmări mușamalizarea investigațiilor, ca să nu se descopere, pe negândite, cu totul altceva: oarecari aranjamente de ale imaculatului domn Tancred Constantinescu. Pe noi, această bănuială deghizată nu ne atinge. Pe fostul ministru al Sănătății publice cu atât mai puțin. De aceea, e legitimă desamăgirea noastră, cari așteptăm cu îndreptățită impaciență, să vedem odată formulându-se clar, dintr'un loc de responsabilitate, în ce constă învinuirea precisă adusă dlui dr. I. Lupaș, pentruca răspunsul acestuia să aibe prilejul de a lămuri lucrurile definitiv, odată pentru totdeauna. În cincinta Parlamentului, această răfuială ar avea, de sigur, un alt efect decât în coloanele ziarelor, cari, urmărind o mârșavă ființă, continuă totdeauna să debiteze minciuni, oricâte rectificări cu vârful piciorului i-ai pune la dispoziție.

Oamenii de bună credință, totuși, nu vor întârzia să bage de seamă dedesubturile urâte ale acestei ofensive de defăimare. Calomniile au fost înregistrate. De ce întârzie, acum, dovezile? Cine are interes să ne menajeze, cum preținde d. tot ocnaș Em. Socor? Mulțumim foarte mult, generozitatea aceasta ne copleșește. N'avem ce face cu ea. Ne-ar compromite...

Tiganul... cioclopedic — Cea mai spirituală glumă, pe care ne-a aruncat-o

civilizația în arena de toate zilele, este, desigur, țișorul... cioclopedic.

Descendent orgolios al irezibilului monarh din anecdota populară, nepot de frate al viforosului Tandaler, protejatul legilor lui Cogălniceanu, își răsucește azi silueta printre cele mai grele probleme de gândire. A ajuns un fel de interpret al subtililor probleme de etică și estetică, un informator prețios al adevăratelor valori spirituale. Cuvântul lui, necesar și greu, cade decisiv ca și „barosu” bunicului Bambaloi, Dumnezeuu să-l ierte!

Impiedecat în rețeaua de probleme actuale, nefericitul nepot își însușește, cu o exasperată sudoare, cele mai variate preocupări contemporane. Căzut de sub ultima vertebră a lui Voltaire, cu tot sercul enciclopediei franceze, hârțuit de imperativele ipotetice ale filosofiei cotidiene, baloacheșul savant se simte indispensabil vieții noastre spirituale. Așezat întocmai ca pe perinile din basm, atacă cu o frenezie specifică toate chestiunile. Nu e greu să-l descoperi găfâind în miezul unei probleme sociale, în furia unui articol de țișoriadă politică, sau în exigențele unor discuții literare. Să nu ne mire, că o persecuție ancestrală de conștiință, îl mai obligă în fiecare *Duminică* să apere biserica ortodoxă. Viziunea de Sâmbătă seara, când spectrul bunicului Bambaloi îi apare înecat cu o enormă bucată de caș, un rest fatal al celebrei catedrale înghițite pe nerăsuflăte, se crispează de duioșie și durere. Articolele se succed perseverent, ca un parastas odihnitor pentru cei duși, pentru cei lacomi, pentru cei crăpați lângă arhitectura de brânză a ispitelor. Iată de ce chinutul nepot s'a pomz-nit comentând și o problemă duminicală, pe lângă celelalte pestrice probleme de gândire cu care se luptă furios.

Cea mai recentă pasiune însă a irezibilului... cioclopedic, e teatrul. Adânc cunoscător al sentimentelor omenești, fixat

între un fotoliu și-un plastron, emite păreri, clasează, cascade, viciind atmosfera cu o permanentă mină blazată. Cu un material confuz ce i se aglomerează ridicol pe buze, cum între degete se încurcau odinioară firele de ceapă ale onestului străbun, aruncat de capriciul unui vânt în grădina de legume, Năică Bambaloi, barometrul artistic în materie de teatru, critică, nu piesa dlui Octavian Goga care a stârnit atât entuziasm și a pus o reală problemă de gândire în societatea românească, ci pregătirea intelectuală a acestuia. E curios cum acest oacheș voltairian, nesocotind consecințele indicelui cefalic, nu observă, după pigment, după culoarea ochilor, după lărgimea frunții, că d. Octavian Goga nu s'ar putea confunda niciodată cu nici una din rudele dsale, ca să poată mulțumi cât de puțin demi-dictonul popular... „întâi pe tat-său l-a tăiat.

Adevărata propagandă. — Din zilele minoritare aflăm, că în elegantele saloane ale Clubului Ziaristilor din Oradea (un local unic în toată țara) s'a ținut zilele trecute o conferință din acelea, care nu sunt numai interesante, ci mai ales sunt de mare folos prin urmele durabile ce lasă în suflăte, ca și prin nouile orientări ce deschid. De sigur, nu e o întâmplare, că această conferință a fost rostită de colaboratorul nostru dl Cih. Tulbure, pentru că ds. de aproape două decenii face pe stegarul culturii românești la poarta dinspre apus a neamului. De data aceasta, ds. a ținut o conferință diuadins pentru publicul minoritar, a cărui intelectualitate se prezintă, — cum se știe, — într'un număr covârșitor de respectabil, în toate orașele, ardelen.

A vorbit despre „*Afinitățile noastre spirituale cu francezii*”. Și pentru ca să fie bine înțeles, a vorbit în limba maghiară. Pentru a putea demonstra înrudirea noastră culturală cu Franța și

influența spiritului francez la noi, în domeniul literar și artistic mai ales, conferențiarul a anticipat o expunere rezumativă a produselor noastre literare, reliefând toate numele și toate operele de valoare universală, cu care se poate mândri până azi geniul creator al neamului. Nici un nume ilustru al literelor române n'a rămas nepomenit, adesea în comparație cu autorul similar din literatura maghiară, ceea ce dădea auditorului pufința unei aprecieri mai juste.

Intellectualii minoritari, cari pentru întâia oară făceau o rapidă cunoștință, cu nivelul, cu bogăția și frumusețile literaturii noastre, au fost — cum cetim — mai mult decât impresionați. Au fost surprinși. Păreau treziți dintr'o buimăceală. Lucrul e lesne de înțeles, dacă ne dăm seama de falșa ideologie, în care au fost instruite minoritățile noastre, turmentate de abinele de „supremația culturală“ a națiunii milenare. Noi, „valahii“ eram doar un „neam de opincari“, lipsiți de valori culturale și talente literare.

O istorie a limbii, a literaturii și a culturii românești în limba maghiară lipsește și astăzi, și nimeni nu-și dă seama ce servicii ne-ar aduce acum, când suntem elementul stăpânitor.

De aceea, conferința dlui Gh. Tulbure a fost o bună inițiativă. Cunoașterea comorilor sufletești naște stimă reciprocă între popoare. Ar fi de dorit, ca minoritățile să ne cunoască și sub aspectul calităților cu care suntem inzestrați, căci cât pentru slăbiciuni ni le-au desvelit, har Domnului, din belșug...

Iată pentru ce numim conferința dlui Tulbure o adevărată propagandă, și o recomandăm chiar ca exemplu de imitat și în alte orașe cu populație minoritară.

Agitații confesionale. — O mare mișcare de protestare s'a iscat în mij-

locul credincioșilor greco-catolici, cu prilejul proiectului de lege al Cultelor, întocmit de actualul ministru d. Al. Lapedatu. Ne-având încă la îndemână textul *autentic* al proiectului amintit, ne este greu să judecăm, în ce măsură îngrijorările exprimate cu atâta hotărâre se întemeiază pe o reală nedreptățire a bisericii din Blaj. În orice caz, nu ne putem opri să nu reținem dibăcia, cu care actualul guvern liberal reușește să învenineze spiritele și pe tărâmul, rămas până acum neatins, al vieții confesionale. Se adaugă încă o pagină la cartea cea mare a dificultăților de tot soiul, pe care o cărmuire străină de problemele sufletești ale Ardealului a reușit să le colecționeze la activul său.

Partidul liberal, ale cărui metode în tortochiate n'au dus totdeauna la succesul dorit, a tot amânat până acum rezolvarea importantei chestiuni a raporturilor legale dintre diferitele confesiuni, închipuindu-și că temporizând lucrurile va găsi o soluție mai fericită. Evenimentele nu i-au dat dreptate. Dimpotrivă. Cu cât a trecut vremea, cu atât rezolvarea subtililor controverse a devenit mai anevoioasă.

Acum opt ani, când d. Octavian Goga a întemeiat departamentul Cultelor, mărturisind astfel însemnătatea pe care o dădea legăturilor dintre stat și biserică, guvernul prezidat de d. general Averescu era pe punctul de a așeza, și în această privință, temelii solide, lichidând orice neînțelegeri și fixând în principii limpezi regimul asociațiilor religioase. Dar cărmuirea partidului porporului a fost întreruptă, prima cași a doua oară, în plină operă de legiferare.

Guvernul actual, după o inexplicabilă tergiversare, s'a hazardat acum într'o încercătură, din care nu va reuși iasă biruitor, fiindcă nicio problemă de interes public nu se rezolvă fără înțelegere și fără sinceritate.